

SARJAINFO

JULKAISJA:
Suomen sarjakuvaseura r.y.
POSTIOSOITE:
PL 927
00101 Helsinki
PUHELIN: 90-343 3211
POSTISIRTIOTILI: 351 64-9

Sarjainfo ilmestyy neljä kertaa vuodessa
ISSN 0356-4967

SIVUNTULOSTUS: Tulostaja, Helsinki
PAINO: Cityoffset Oy, Tampere 1993

PAÄTOIMITTAJA:
Jukka Heiskanen
Gummeruksenkatu 13 B 16
40100 Jyväskylä
Puhelin: 941-215 226

TOIMITUSSIIHENNITTEEN:
(Arvostelut, kotomaa ja uutisuutu)
Harri Röpöttö
Lutherinkatu 6 A 8
00100 Helsinki
Puhelin: 90-492 266

GRAAFIKOT:
Pentti Nuortimo ja
Pentti Otsamo
Kulmakatu 6 B 4
00170 Helsinki
Puhelin/Fax: 90-135 9223

Kaikki Sarjainfossa julkaistavaksi tarkoitet-
tu materiaali on lähetettävä päätoimittajan
osoitteeseen.

TILAUKSET, OSOITTEENMUUTOKSET
YMS. on lähetettävä sarjakuvaseuran post-
ilokeroon tai ilmoitettava seuran puhelin-
vastaajaan.

SUOMEN SARJAKUVASEURAN JASENEKSI
on helppo liittyä maksamalla jäsenmaksu
seuran postiosoitteelle. Muista merkitä ni-
mosi, ikäsi ja osoitteesi tilillepanokorttiin.

Edelläoleva koskee VAIN uusia jäseniä.
Vanhat jäsenet maksavat jäsenmaksunsa
alkuvuoden Sarjainfon välissä olevalla Posti-
pankin tilillepanokortilla.

JASENMAKSUT 1993:
yli 18-vuotiaat 80,-
alle 18-vuotiaat 70,-
Jäsenmaksu sisältää Sarjainfon tilausmak-
sun ja Kicku-tiedotteet.

SUOMEN SARJAKUVASEURAN KÄSIKIRJAS-
TO JA TOIMISTO on avoinna kaikille sarja-
kuvista kiinnostuneille. Tervetuloa.
Maanantaina klo 17.00 - 20.00
Tiistaina klo 15.30 - 18.30
Keskiviikkona klo 17.00 - 20.00
Torstaina klo 17.00 - 20.00

OSOITE: Kauppakartanonkatu 16,
Itäkeskus, Helsinki, puh. 90-343 3211

Sarjainfon kirjoittajat vastaavat itse esittä-
mistään mielipiteistä, jotka eivät välttämät-
tä edusta Suomen sarjakuvaseuran tai toi-
mistuksen kantaa.

ILMOITUSHINNAT:
Kokosivu 1 500,- Takakansi 2000,-
Puolisivu 800,- Takak. 4-väri 3000,-
Neljännessivu 500,-
Harrastelijat eivät maksa mitään.
Ostetaan-, vaihdetaan- ja myydään
ilmoitukset julkaistaan Kieussa

SARJAINFO N:o 80 - 3/1993

SISÄLLYS:

2 HARVEY KURTZMAN, RAPAKONTAKAISEN SARJAKUVASATIIRIN MADMAN JA GENIUS JUSSI KARJALAINEN JA PETRI KEMPPINEN

6 SAKSALAISTA SARJAKUVAA ETSIMÄSSÄ ROJU

8 BRYAN TALBOT VAIHTAA LASERIT REALISMIIN HARRI RÖPÖTTÖ

12 RUMIKO TAKAHASHI -"MANGA WUNDERKIND" ESA TOIVONEN

20 PILIPINO KOMIKS -SARJAKUVAA FILIPPIINEILTÄ JUSSI TUOMOLA

24 ANIMAATION RUNSAUDENSARVI ANNECYSSÄ HEIKKI JOKINEN

25 MITÄ TULEMME NÄKEMÄÄN TELEVISIOSTAMME? HEIKKI JOKINEN

28 KOTOMAANKATSAUS JUKKA HEISKANEN

32 ALBUMIKATSAUS

40 HARD JA PET HARAKANSAARESSA JUKKA HEISKANEN

41 TARMO KOIVISTO TANSANIASSA JUKKA HEISKANEN

42 UUTISRUUTU

44 ENGLISH SUMMARY

Amerikkalainen Harvey Kurtzman kuoli heinäkuun 21. päivä. Maaliskuussa hän olisi täyttänyt 60 vuotta.

Kurtzman pysyi meille suomalaisille pitkään tuntemattomana - mistään kun ei voinut päätellä, että alkuperäisen Mad-lehden sisältö oli aivan kokonaan Kurtzmanin suunnittelema. Sarjoissa oli vain piirtäjien nimet (Wood, Elder, Davis jne...), mutta itseasiassa Kurtzman oli kirjoittamisen lisäksi luonnostellut kaikki sarjat.

Sama menetelmä oli käytössä EC-kustantamon sotasarjakuvissakin: Kurtzman tutki, kirjoitti, luonnosteli ja valitsi tyypit piirtämään. Tus-
saulukseen eli loppuun asti Kurtzman teki vain kannet sekä joitakin sotasarjoista.

Kurtzmanin suurinpiirtein pasifistiset sotaju-
tuut ilmestyivät EC-kustantamon lehdissä Front-
line Combat ja Two-Fisted Tales vuosina 1951-54.
Mada Kurtzman dominoi 1952-55. Silloin ehti il-
mestyä numerot 1-28. Myöhempien vuosien Mad-
in laimentua tai nykyistä masentavaa, "poliitri-
sesti korrektaa" keskinkertaisuutta ei voi pistää
Kurtzmanin piikkiin.

Mutta parodiapainotteinen Mad-lehti oli vai-
kutuksiltaan kauaskantoinen paukku. Kurtz-
man hullutteli ensin kuuluisien sarjakuvien kus-
tannuksella, mutta jo ensimmäisten vuosikerto-
jen kuluessa hän joutui laajentamaan aihepiiriä
muuhun mediamöössöön eli mainontaan, televi-
sioon ja elokuviin. Useimmiten ideana oli pal-
jastaa parodian ja lioitteen keinoin sen ja sen
sankarin todellinen luonne pintakulttuurin kak-
sinaamaisuuden alta.

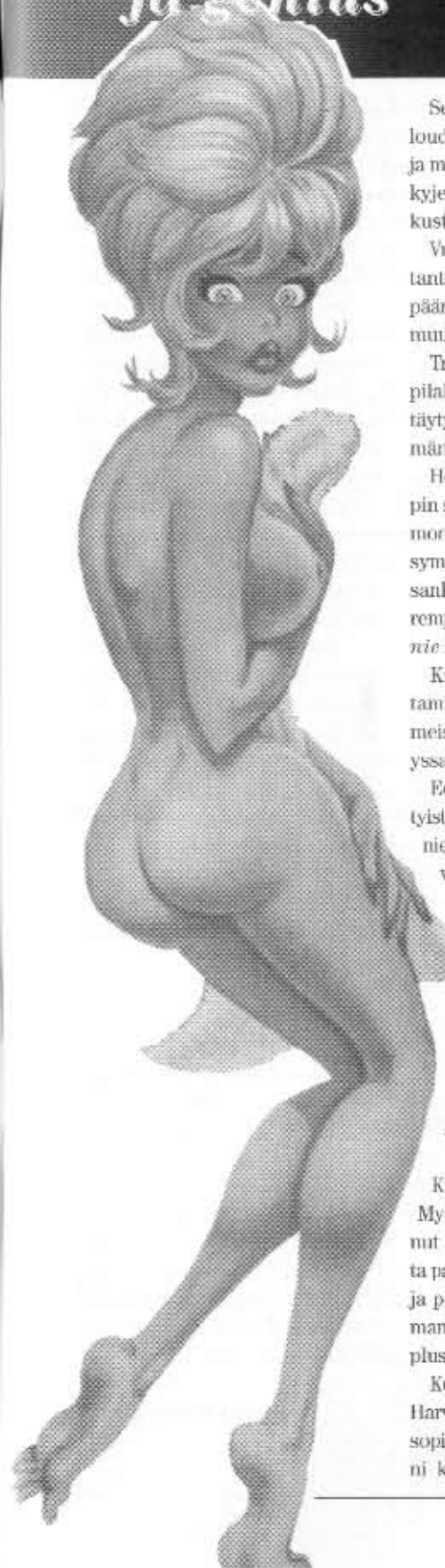
Tokikaan Mad- ja Kurtzman-satiirin osuvuutta
ei pidä sortua lioittelemaan. Enimmäkseen ky-
synys oli tuttujen menestystarinoiden melko pin-
nallisesta vääntelystä, mutta Mad iski sen verran
neitseelliseen maaperään, että se vaikutti koko
seuraavaan humoristipolveen. Underground-tai-
teilijat ovat tämän kuorossa julistaneet, mutta
Madin vaikutus ulottui sarjakuvan ulkopuolel-
lekin, muun muassa bumerangina takaisin tv-
vihteeseen.

Kurtzman lähti Madista samasta syystä kuin oli
aloittanutkin lehden: rahan takia. Huumorilehti
oli nimittäin keksitty EC:ssä ratkaisuksi siihen,
kun Kurtzman valittiin saavansa suurituloisista so-
tasarjoistaan suhteessa paljon pienemmän palk-
kion kuin EC:n kauhulehtiä liukuhihnatyylillä
editoinut Al Feldstein. Madin menestyttyä hie-
nosti Kurtzman vaati EC:n kustantajapomo Wil-
liam M. Gainesilta prosentiosuutta voitosta, ei-
kä saanut.

Madin jälkeen Kurtzman toimitti kolmea muu-
ta - lyhytaikaista - pilalehteä. Playboyyn Hugh
Hefner rahoitti kaksi numeroa Trump-lehteä,
mutta lopetti heti alkuunsa vaikka merkit näyt-
tivät kohtuullisen hyviltä.

Harvey
Kurtzman,
rapakon-
takaisen
sarjakuva-
satiirin
madman
ja genius

H A R V E Y
KURTZMAN

Seuraava Kurtzman-lehti oli täydellinen ta-
loudellinen mahalasku: Huubug oli Kurtzmanin
ja mukaan tarttuneiden Mad-nimien ja uusien ky-
kyjen asiantuntemattomasti junailema kimppa-
kustanne.

Vuonna 1960 Kurtzman kehitti Warren kus-
tantamolle Help-lehden, joka kesti jo pitem-
pään, vuoteen 1965 asti. Helpissä mukaan tulivat
muun muassa valokuvasarjat.

Trump, Huubug ja Help olivat post-madilaisia
pilalehtiä - simpelin parodian sijasta kenttänä
täytyi jo tässä vaiheessa olla amerikkalainen elä-
mäntapa yleensä.

Help-hommien ohessa Kurtzman kehitti Hel-
pin sivuilla selkkäilleen Goodman Beaver- hah-
mon pohjalta Playboyhin sopivan sarjakuvan. Ky-
symyksessä oli mahdollisimman sinisilmäinen
sankari, mutta Playboyssa sen oli tietysti pa-
rempi olla naispuolinen ja isorintainen: Little
Annie Fanny.

Kurtzman jatkoi Little Annie Fannyn kirjoit-
tamista periaatteessa uransa loppuun asti. Vii-
meiset Little Annie Fannyt ilmestyivät Playbo-
yssa 1988.

Edes tällä sarjalla Kurtzman ei saavuttanut eri-
tyistä mainetta kaukaisessa pohjolassa. Little
Annie Fanny -albumijulkaisuja ei ole ollut saata-
villa sitten 70 luvun - ovathan sarjakuva-
albumit Hefnerille näpertelyä emolehden
levikin rinnalla.

Kurtzman on kuitenkin joskus ylpeänä
todennut, että hän sai työstää Little Annie
Fannya asemassa, jollaiseen kukaan muu
sarjakuvapiirtäjä ei ole päässyt. Hänellä oli
aikaa ja lupa tehdä sivut aivan viimeisen
päälle - sarja on kuuluisa varsinkin värityk-
sestään.

Muistakaaamme siis edelleenkin, että
Kurtzman oli aivan oriantyyppisensä johtaja:
Myöskään Little Annie Fannya hän ei toteutta-
nut loppuun asti. Luonnoksia ja msintaversioi-
ta pallolettiin kaikki vuosikymmenet Kurtzmanin
ja piirtäjä Will Elderin välillä. Elder oli Kurtz-
manin läheisin työtoveri ja piirtäjä jo Madissa,
plus kaikissa muissa käänteissä sen jälkeen.

Kurtzmanin ja Elderin kemia toimi, mutta
Harvey Kurtzmanin kanssa työskenteleminen ei
sopinut läheskään kaikille muille piirtäjille. Mo-
ni koki Kurtzmanin yksityiskohtaisen tarkat

työoljeet orjuuttavina.

Vanhoilla päivillään Kurtzman opetti sään-
nöllisesti New Yorkin School Of Visual Artsissa,
joka tunnetaan sarjakuvapiirtäjien opinafona.
Hän viritteli jonkin verran uusiakin kirjoittaja-
piirtäjä-yhteistöitä, muun muassa Betsy's Bud-
dies-pilailun Sarah Downsin kanssa.

Definiitiivinen Little Annie Fanny-kokoelma an-
taa odottaa itseään, mutta jos haluat tutustua
Kurtzmaniin, voi hyvä avaus olla Comics Journal-
lehden tuhti Kurtzman-erikoisnumero (nro 153,
lokakuu 1992), joka ehti ilmestyä juuri herran ol-
lessa vielä elossa. Lehden artikkeleista selvää,
miksi eurooppalaiselle yleisölle etäishköksi
jäänyttä Kurtzmania kutsutaan Amerikoissa
säännöllisesti neroksi.

Jussi Karjalainen

Mad, Asterix ja Eurooppa

Vuonna 1987 Harvey Kurtzman ylisti euroop-
palaisia sarjakuvia Dallasin sarjakuvames-
suilla. Comics Journal-lehden viime syksyn
Kurtzman-erikoisnumeron sivuille painettu kes-
kustelu paljastaa, miten petturimaisiksi närkäis-
tyneet amerikkalaiset kokivat Kurtzmanin pu-
heet.

Runsas vuosi Dallasin jälkeen Kurtzman oli
kutsuttu Grenobleen, Ranskaan, ensimmäisen
eurooppalaisen sarjakuvafestivaalin juhlaka-
luksi. Sarjakuvan mahtinaan toimittajat katse-
livat sairasta vanhusta äimistyneenä ja tuskin tie-
sivät kuka hän on.

Nyt Kurtzman on kuollut.

Kuka siis oli Harvey Kurtzman?

Kun kirjoittaa Harvey Kurtzmanista (1924-
1993), joutuu väistämättä kirjoittamaan
myös René Goscinnyä (1926-1977). Hergén
ohella Kurtzman ja argentiinalaissyntyinen Gos-
cinny ovat todennäköisesti tärkeimmät sarja-
kuvan viime vuosikymmenien kehitykseen vai-
kuttaneet yksittäiset tekijät: Mad-lehden ja As-
terixin ansiosta, esikuvina, työllistäjinä tai
eteenpäinpotkijoina.

Ja mikä kaikkein kiehtovinta, he olivat ystäviä,

ja heidän ystävyytensä on se kapea tiimalasin kohta josta amerikkalainen sarjakuva valui Eurooppaan ja päinvastoin.

Tarina alkaa siitä, kun varaton Goscinyy laivasi 1945 itsensä valtamerialuksella Amerikkaan ja päätyi töihin Kurtzmanin studioille.

Kerran viikossa Kurtzman ja Goscinyy ilmastivat tämän äidin luona. "Nauramista ja taas nauramista, hänen tarinoistaan ei koskaan tullut loppua. Piirtää hän halusi, mutta kaikki mitä hän New Yorkissa teki muuttui paskaksi", Kurtzman kertoo Comics Journal-lehden haastattelussa.

Kurtzmanin mukaan Goscinyy oli köyhyyden vertauskuva, mies joka oli kuin joku kapinen slummi.

"Sitte hän lähti takaisin Ranskaan ja hänen loppumaton huumorinsa teki hänestä miljonääriin."

"En ollut uskoa sitä todeksi. Vuosia myöhemmin kävinune Jack Davisin ja vaimojemme kanssa Ranskassa ja hän vei meidät syömään hienoimpiin ravintoloihin. Kun kysyin, mistä kaikki tämä, hän vei minut kirjakauppoihin ja näytti Asterix-albumien pinot."

Kurtzman puhui eurooppalaisesta sarjakuvasta ihailien, koska Euroopassa menestyi henkisesti samanlainen sarjakuva kuin mitä hän teki.

"Minua on aina ärsyttänyt amerikkalaisen sarjakuvabisneksen hutiloiva halpahintaisuus. 1950-luvulla hoin hokemistani William Gainesille, että tehdään kunnon paperille, hankitaan kunnon paino, painetaan hitaammin jotta jälki pysyy siistinä."

"Jos sarjakuvabisnes pyrkisi toimimaan arvostettavasti, se houkuttelisi luovia tekijöitä."

Kurtzmanin vaikutukset on vaivatonta listata. Amerikkalainen 1960-luvun lopun underground, etenessä **Robert Crumb**, otti inspiraationsa Gainesin ja Kurtzmanin 1952 perustamaan Mad-lehden arnottomasta satiirista. (Välilläkö sillä, että Madin maailmanmaaine syntyi kauan Kurtzmanin lähden jälkeen ja kultaposkisiet Alfred E. Neumanin loistava naama lähes tihoa hänen muistonsa.)

Kurtzmanin EC-yhtiölle 1950-luvulla tekemien sotasarjojen kaltaisia ei kukaan ole tehnyt. Ne ovat varmaankin ainoita sodanvastaisia aitoja seikkailusarjoja maailmassa, ja lisäksi niiden sarjakuvallinen ilmaisu on ilmiömäistä.

Comics Code tärveli EC:n, mutta Playboyin Annie Fanny oli Kurtzmanin menestystuote. Sarjakuvallisesti uljas

on myös hänen Visual History of Comics-insa. Markkina-blockbustereita ne eivät kuitenkaan olleet.

Mitä tekemistä Euroopalla lopulta on Kurtzmanin muistokirjoituksessa? Se, että Goscinyy, **Uderzo** ja **Jean-Michel Charlier** pystyivät rahoillaan perustamaan Ranskaan 1959 Pilote-lehden. Sen kulmakivi oli Asterix, mutta ajan mittaan lehdessä aloittelivat **Enki Bilal**ista **Jaques Tardi**in suurinpiirtein kaikki ne, joista tuli ranskankielisen sarjakuvan 1980-luvun suuria nimiä.

"Goscinyy piirsi, kirjoitti ja piti useat piirräjät käynnissä samanaikaisesti. Hänestä kumpusi lakkaamatta hauskaa ja laadukasta tekstiä", Kurtzman selittää Comics Journalissa.

Goscinyy halusi tehdä Piloten Madin kaltaiseksi energiapomuniksi. Näin uskoo ranskalainen sarjakuvatuottaja **Jean-Pierre Mercier**. "Myöhemmin kun Piloten tekijät olivat keluttuneet sen rajattomuus todella muistutti 1950-luvun alun Madia", Mercier sanoo.

1970-luvulla Piloten luoma talentti oli valmis. Goscinyyn koulussa kasvaneet - **Moebius**, **Bretscher**, **Gotlib**, **Mandryka** - lähtivät omille teilleen. Ranskaan syntyi uusia lehtiä: 1972 Echo des Savanes, 1975 Metal Hurlant ja Fluide Glacial.

Kurtzmanin ja Goscinyyn ympyrä sulkeutui kun uudet ranskalaislehdet ottivat intoa - yllätys yllätys - Crumb vaikutteisesta, Kurtzman-lähtöisestä amerikkalaisesta undergroundista.

Paisuttelemaan ei kuitenkaan ole aihetta. Viimeisimpiä tekijöitä, jotka vielä tunnustavat Kurtzmanin-Crumbin linjan ainakin loppupäästään ovat **Hernandez**-veljekset. Goscinyyn huumorilla on ollut haitallisetkin puolensa, jos ajatellaan esimerkiksi Asterixin Suomi-invaasiota ja kehoon kotimaisen huumorisarjakuvan perinnettä.

Asterix on eurooppalainen menestystarina. Kurtzmanin tilanne on toinen; valtavirtasarjakuvaa lukeva maailma ei häntä Amerikassakaan tunne. Myöskään Asterix ei ole menestynyt Amerikassa.

Kun lukee Kurtzmanin parhaita töitä ja nauttii Goscinyyn Asterixista, huomaa miten samanhenkisiä miehet olivat. Samantapainen satiiri ja itseironia mille miljoonat eri-ikäiset eurooppalaiset oppivat Asterixissa nauramaan oli kuitenkin 1950-luvun Madissa amerikkalaisille liian arka asia.

Petri Kempinen